Jadwiga Mielczarek

Rozmowa jako forma współpracy z rodzicami

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 2, 31-34

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

Jadwiga Mielczarek
nauczyciel konsultant
Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM" w Częstochowie

ROZMOWA JAKO FORMA WSPÓŁPRACY Z RODZICAMI

O powodzeniu zabiegów wychowawczych nie decydują specjalne metody i techniki, lecz charakter stosunków między nauczycielem a rodzicami. Atmosfera życzliwości i akceptacji każdego dziecka jest najlepszym tłem dla jego optymalnego rozwoju, minimalizuje poczucie zagrożenia. Powodzenie wszelkich oddziaływań wychowawczych, profilaktycznych czy terapeutycznych z dziećmi zależy od współpracy z rodzicami.

Rodzina i przedszkole są najważniejszymi środowiskami wychowawczymi małego dziecka. W poszukiwaniu najlepszych form współpracy należy uwzględnić pełne prawo rodziców do współdecydowania o kierunku pracy przedszkola, powinny one być najkorzystniejsze z punktu widzenia potrzeb dziecka. Podstawowym warunkiem w organizowaniu prawidłowej i efektywnej współpracy jest poznanie dziecka i jego środowiska lokalnego.

Przedszkole w nowych warunkach (przeobrażenia ustrojowe, reforma systemu edukacji) zmieniło swoją funkcję. Coraz częściej trafiają do niego dzieci, których rodzice mają świadomość dydaktyczno-wychowawczej roli przedszkola. Dostrzegają w przedszkolu nie tylko potrzebę dobrze zorganizowanej zabawy, ale przede wszystkim możliwość nabywania przez dziecko nowych doświadczeń, wiadomości, umiejętności. Obecnie przedszkola realizują swoje zadania w porozumieniu z rodzicami. To nauczyciele powinni starać się włączyć rodziców w całokształt działań placówki, uwzględniając ich potrzeby, sugestie, a przede wszystkim oczekiwania rodziców.

To **nauczyciele i rodzice** muszą być partnerami w sprawach dotyczących wychowywania i kształcenia dzieci, wzajemnie się wspierać, wymieniać wiedzę i doświadczenia. Wzrost udziału rodziców w kreowaniu przedszkolnej rzeczywistości, w decydowaniu o istotnych sprawach przedszkola, szkoły ma na celu tylko i wyłącznie dobro dziecka jako najważniejszego podmiotu w procesie edukacji.

Zgodnie z zapisem *Podstawy programowej* – przedszkola wobec rodziców pełnią funkcję doradczą i wspierającą działania wychowawcze: pomagają w rozpoznawaniu możliwości rozwojowych dziecka i podjęciu wczesnej interwencji specjalistycznej, informują na bieżąco o postępach dziecka, uzgadniają wspólnie z rodzicami kierunki i zakres zadań realizowanych w przedszkolu.

Zatem przedszkole oferuje usługę oświatową, a klientem są dzieci i rodzice. Jak w każdej usłudze jakość mierzona jest stopniem zadowolenia klientów oraz poziomem zaspokojenia ich oczekiwań. Aby sprostać tym oczekiwaniom dyrektor i nauczyciele powinni poznać oczekiwania rodziców. Aby to zrobić, muszą o to zapytać. Dwie formy poznawania oczekiwań sprawdzają się najlepiej: rozmowa i ankieta skierowana do rodziców. Jej wyniki starannie opracowane i wydrukowane powinny być publicznie omówione podczas spotkań z rodzicami, należy znać wnioski.

Komunikacja jest bardzo ważnym elementem współpracy z rodzicami. Skuteczna komunikacja zależy od stopnia porozumiewania się z rodzicami, zaspokojenia ich potrzeb, efektywności wspólnych zadań i współdziałania. Kontakty z rodzicami przynoszą efekty, jeśli są oparte na zaufaniu, otwartości, szczerości, podmiotowym traktowaniu, gotowości do zmian.

Nauczyciel mający dobre kontakty z rodzicami przestrzega następujących zasad:
– podczas rozmowy unika komentarzy i ocen,
– wyraża swoje uczucia związane z uczuciami rozmówcy,
– nie ocenia, nie potępia, nie usprawiedliwia,
– nie daje pochopnych rad.

Należy mieć na uwadze to, że rozmowa z rodzicami, np. na temat trudności dziecka ma sens tyko wówczas, gdy jej celem jest rozpoznanie przyczyn sytuacji oraz znalezienie środków zaradczych. Rodzice i nauczyciele traktują siebie nawzajem jako sprzymierzeńcy – ich wspólnym celem jest pomoc dziecku. Nauczyciele i rodzice mają do siebie zaufanie. Jest to niezbędny warunek szczerości. Nauczyciel ma być przygotowany na spokojne przyjęcie sugestii, że być może, to jego sposób prowadzenia zajęć powinien ulec zmianie. Nauczyciel zna zasady komunikacji interpersonalnej – potrafi nawiązać kontakt i doprowadzić do szczerej rozmowy z pełnym zrozumieniem trudnej sytuacji rodzica. Czas rozmowy jest odpowiednio zaplanowany i rozmowa odbywa się w odpowiednich warunkach.

Rozmowa z rodzicami stanowi cenne źródło wiedzy o funkcjonowaniu dziecka poza placówką, może stanowić punkt odniesienia w interpretacji zachowań dziecka w przedszkolu. Warto pamiętać, że niektórzy rodzice z różnych względów, dostarczyć mogą niepełnych lub nie do końca prawdziwych informacji. Dlatego też, bardzo ważne jest doświadczenie, intuicja oraz umiejętność prowadzenia konstruktywnej rozmowy.

Nauczyciel – rodzice – dziecko stanowią triadę, której wszystkie elementy od siebie zależą i wzajemnie na siebie wpływają. Dziecko jest najsłabszym elementem tej triady, całkowicie zależnym od dwóch pozostałych.

Oto propozycja struktury rozmowy z rodzicami wg B. Kai:[1]

Etap przedstawiania problemu

Obejmuje on podanie informacji o zachowaniu dziecka z uwzględnieniem pozytywnych i negatywnych stron jego funkcjonowania. Wymagane jest przedstawienie celu rozmowy, jakim jest wspólne zastanowienie się nad rodzajami i formami opieki nad dzieckiem. Ważne jest tutaj rejestrowanie reakcji rodziców na przedstawioną opinię o dziecku i umiejętne, w razie potrzeby, kierowanie rozmową, by zapewnić o życzliwym, serdecznym zainteresowaniu dzieckiem. Pamiętać należy, że ogromnie ważne są tu komunikaty pozawerbalne, jak: mimika, ton wypowiedzi, gesty.

Etap uzyskiwania uzupełniających danych o zachowaniu dziecka w środowisku rodzinnym

Jest to przede wszystkim etap słuchania osoby, której problem ma być rozwiązany. Powinien on dostarczyć danych pozwalających na porównanie zachowania dziecka w obu środowiskach: przedszkolnym, bądź szkolnym i rodzinnym. Należy sprowokować rodziców do zastanowienia się również nad tym, w jakich sytuacjach ujawnia ono swoje

[1] B. Kaja, *Zarys terapii dziecka*, Bydgoszcz 2001, s. 101.

pozytywne cechy. Często zadając pytanie: „Co Pani może o nim powiedzieć dobrego?" – wywołujemy konsternację i uświadamiamy, jak łatwo było wypowiadać uwagi krytyczne o dziecku, a jak trudno podać jego pozytywne strony.

Etap analizowania dotychczasowego procesu wychowawczego z uwzględnieniem historii życia dziecka i w pewnym ograniczonym zakresie historii życia matki

Zależy nam na odtworzeniu przebiegu oddziaływań wychowawczych na dziecko od urodzenia, a jeśli to możliwe – od okresu ciąży matki. Ważne jest uzyskanie danych na temat samopoczucia matki w czasie ciąży oraz informacji, czy dziecko było oczekiwane, chciane, jakie przebyło choroby, jak przebiegał rozwój mowy, rozwój ruchowy, jak dziecko zasypia, czy moczy się w nocy itp. Zainteresowanie powinna budzić osoba wychowująca dziecko zaraz po urodzeniu, a zwłaszcza preferowany przez nią system wychowawczy w zakresie stosowanych kar i nagród oraz stawianych wymagań.

Ważne są pytania o wzajemne związki między rodzicami, rodzeństwem. Pytać należy o stopień zaspokajania potrzeb dziecka, zwłaszcza potrzeby bezpieczeństwa, miłości, afiliacji, aktywności itp., a także o sposób, w jaki dziecko domaga się ich zaspokojenia oraz reakcje rodziców na żądania dziecka.

Pytania powinny dotyczyć również problemów związanych z jakością stymulacji rozwoju dziecka, a więc, czy poświęca się czas na rozmowy z dzieckiem, czy posiada ono książki, czy jest nimi zainteresowane, jakie ma zabawki i jak się nimi bawi.

Zebrane informacje pozwolą ustalić rodzaj stylu wychowawczego danej rodziny.

W rezultacie, w etapie tym należy wspólnie rozważyć kwestię, jaka była matka dla dziecka, jacy byli dla niego pozostali członkowie rodziny, a także jaki był stosunek dziecka do matki i do pozostałych członków rodziny.

Etap określania zamierzeń wobec dziecka na tle jego własnej sytuacji życiowej

Staramy się uzyskać odpowiedź na pytanie, jakim chciałaby widzieć matka swoje dziecko przy jednocześnie podejmowanej w razie potrzeby – próbie urealnienia oczekiwań lub wyjaśnienia konieczności przejścia przez pewne etapy pracy terapeutyczno-wychowawczej, doprowadzające do eliminowania ewentualnych zaburzeń rozwoju, czy zachowania.

Etap proponowania i ustalania programu oddziaływań terapeutyczno-wychowawczych

W końcowej fazie rozmowy proponuje się wprowadzenie zmian w dotychczasowym procesie wychowania. Wymaga to zorientowania się w trakcie rozmowy, a także dzięki wcześniejszemu procesowi diagnozowania – w charakterze zakłóceń utrudniających rozwój dziecka. Ustala się, jakie sytuacje wychowawcze należy włączyć, a jakie wyeliminować. Efektem przeprowadzonej rozmowy powinno być pozyskanie rodziców do współpracy ukierunkowanej na wyrównywanie stwierdzonych opóźnień, czy zaburzeń dziecka.

Należy zdawać sobie sprawę, że nie zawsze możliwa jest pełna współpraca z rodzicami. Bywa przecież i tak, że rodzice nie interesują się problemami dziecka i nie są zainteresowani nawiązaniem współpracy z nauczycielem. Nie jest to korzystne dla skuteczności naszych oddziaływań, dlatego należy wykorzystać wszelkie sposoby, by pozyskać rodziców. Stwarzamy warunki do współpracy rodziców i nauczycieli, mając na uwadze fakt, że rozmowa między rodzicami a nauczycielem jest jedynie wstępem do jej rozpoczęcia. Szczera wymiana informacji o zachowaniu dziecka, wspólna odpowiedź na nurtujące pytania, właściwe pokierowanie aktywnością dziecka to warunki, których

nadrzędnym celem jest wdrożenie jednolitych oddziaływań w domu, w przedszkolu i w szkole. Dobra współpraca nauczyciela z rodzicami polega na ciągłym, wzajemnym uzupełnianiu się. Warunkuje to dobrą współpracę oraz harmonijny rozwój dziecka, a przecież to jest najważniejsze.

Jadwiga Mielczarek

Bibliografia:

Kaja B., *Zarys terapii dziecka*, Bydgoszcz 2001.
Kosińska E., *Rodzice a szkoła: krótki poradnik psychologiczny*, Kraków 1999.
Edukacja elementarna. Podstawy teoretyczne – wybrane zagadnienia, (red.) K. Lubomirska, Warszawa 2005

dr Irena Jarzyńska
Instytut Edukacji Przedszkolnej i Szkolnej
Akademia im. J. Długosza w Częstochowie

RODZICE W PROCESIE ELEMENTARNEJ EDUKACJI DZIECKA

W Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach uległ przeobrażeniom charakter relacji między szkołą a rodzicami. L. Smółka[1] tak charakteryzuje te zmiany:

– lata 70. i 80. to okres uprzedmiotowienia tych relacji wyrażający się w braku poczucia sprawstwa u jej uczestników. Na wypaczony charakter szkoły i środowiska pozaszkolnego składało się wiele przyczyn, m.in.: podejmowanie współpracy w wyniku nacisku centralnych organów partyjnych, a nie z autentycznego zapotrzebowania, jej ukierunkowanie ideologiczne zorientowane na preferowanie celów wychowania socjalistycznego przy pomijaniu, a nawet zwalczaniu wartości chrześcijańskich, pozycja szkoły – dominująca w stosunku do rodziny, a podrzędna wobec organizacji społeczno-politycznych i większych zakładów pracy, schematyczne i zunifikowane koncepcje współpracy blokujące kreatywność w tej dziedzinie.
– 1989 rok uważany jest za przełomowy dla rozwoju demokratyzacji życia polskiego społeczeństwa, w tym także polskiej szkoły. Przepisy prawa (m.in. *Ustawa o Systemie Oświaty* z 7 września 1991 r.) zorientowane zostały na wzmocnienie roli rodziny w procesie wychowania dziecka. Niektórzy rodzice korzystając z nich, stali się założycielami szkół niepublicznych, których poczuli się wreszcie gospodarzami. Czynnikami niekorzystnie wpływającymi na współpracę okazały się postępująca pauperyzacja większości społeczeństwa, powodująca zorientowanie rodziców na zdobywanie środków do życia przy jednoczesnym ograniczeniu czasu na działalność proszkolną, likwidacja placówek edukacyjnych i ich przestrzenne oddalenie się od rodziny.

[1] L. Smółka, *Relacje nauczyciel – rodzice w procesie edukacji dziecka,* [w:] *Współczesne tendencje...*, 2005, s. 520–527.